

400 jaar New York-Nederland

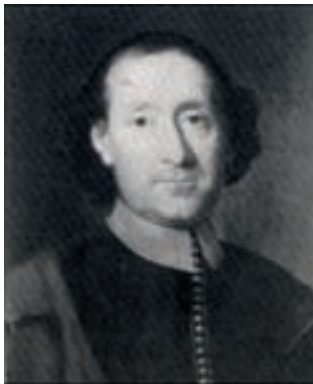
Advocaat Van der Donck was pleitbezorger van Nieuwe Wereld

Dit jaar wordt de vierhonderd jaar oude band tussen Nederland en New York herdacht. Daarom hier aandacht voor advocaat en koloniaal hervormer Adriaen van der Donck (1618-1655), die bij zijn politieke activiteiten persoonlijke risico's niet uit de weg ging.

.....
Robert Sanders
 uitgever

Van der Donck, rond 1618 in Breda geboren, verkoos na zijn rechtenstudie in Leiden het avontuur in de Nieuwe Wereld boven een reguliere loopbaan bij het Hof van Holland. In 1641 emigreerde hij naar Nieuw-Nederland en naar alle waarschijnlijkheid was hij de eerste jurist die voet aan land zette op Manhattan. Als een van de weinige academisch geschoolde kolonisten werd hij tot schout van het plaatsje Rensselaerswijck aangesteld en enige jaren later verkozen in de zogenoemde Raad van Negen, het vertegenwoordigende orgaan van Nieuw-Amsterdam.

Van der Donck geniet vooral bekendheid voor zijn *Vertoogh van Nieu-Nederland*, dat hij in 1648 schreef namens de bewoners van Nieuw-Nederland. Met het aan de Staten-

Adriaen van der Donck

Pagina uit 'Beschryvinge van Nieuw Nederland'

Generaal gericht *Vertoogh* protesteerden de inwoners tegen de omstandigheden in de door de West-Indische Compagnie geleide kolonie en eisten zij het aftreden van gouverneur Stuyvesant. Goed beschouwd betrof het de eerste poging van de 'Amerikaanse' koloniale bevolking om bij wijze van petitie hun grieven rechtstreeks aan de hoogste overheid voor te leggen – anderhalve eeuw voordat dat recht via de *Bill of Rights* in de Amerikaanse constitutie werd verankerd. Ondanks tegenwerking van Stuyvesant – hij trachtte Van der Donck als verrader veroordeeld te krijgen – pleitte een delegatie onder aanvoering van Van der Donck er eind 1649 in Den Haag voor om het regime van de WIC te vervangen door koloniaal zelfbestuur. In afwachting van de beslissing van de Staten-Generaal werkte Van der Donck intussen verder aan zijn *Beschryvinge van Nieuw Nederland*, de eerste uitvoerige optekening van de kolonie, waarmee hij Nieuw-Amsterdam letterlijk op de kaart zette. Door onder meer deze *Beschryvinge* en zijn politiek activisme leek Van der Donck het pleit in zijn voordeel te beslechten. De Staten kwamen tot de conclusie dat

het slechte beheer van de West-Indische Compagnie niet langer houdbaar was: besloten werd Stuyvesant af te zetten en in Nieuw-Amsterdam een gemeentebestuur in te stellen. Het uitbreken van de oorlog met Engeland gaf de WIC echter weer de wind in de zeilen en Van der Donck kreeg alsnog nul op het rekest. Uiteindelijk keerde hij terug naar zijn landgoeden ten noorden van Manhattan, waar hij in 1655 als ambteloos burger stierf. Ondanks het ontbreken van direct resultaat hebben de inspanningen en denkbeelden van Adriaen van der Donck in onze tijd aan waardering en betekenis gewonnen. In de Amerikaanse literatuur wordt hij gezien als een vastberaden visionair en een scherpzinnig jurist, die ondanks groot persoonlijk risico pleitbezorger werd van een betere (en zelfstandige) positie van de kolonisten én de inheemse bevolking.¹ Bovenal ziet men in zijn pleidooi de vroege wortels van de Amerikaanse democratische beginselen.

.....
¹ Meer over de wereld en de persoon van Adriaen van der Donck in: Russell Shorto, *The Island at the Center of the World* (2004).